

## **Ciència, Cultura i Una Nova Filosofia**

*Science, culture and a new philosophy*

ÒSCAR LLORENS I GARCIA  
IES VALL D'ALBA

---

### **Resumen**

La filosofía de la cultura no puede dejar fuera de su objeto de análisis la ciencia natural; La ciencia es cultura y ello hace necesario pensar en la cultura como conocimiento. Desde este artículo se procederá a un estudio de la relación entre humanidades y ciencias naturales por una parte y a la relación entre humanidades y filosofía por otra que concluirá que la filosofía no es una de las humanidades y, de serlo, lo será al mismo nivel de las matemáticas y la física. Se pedirá la inclusión de contenidos de ciencias naturales para una filosofía renovada que pueda abordar problemas necesarios para el tratamiento del panorama que presenta la ciencia natural. Por último se esbozarán unas consideraciones sobre los actuales planes de estudio en la universidad.

Palabras clave: ciencia, cultura, humanidades, filosofía.

### **Abstract**

Philosophy of culture can not ignore in its researches natural science. Science is a kind of culture and it makes it necessary to think about culture as knowledge. In this paper we will pay our attention to the analysis of the relationship between humanities and natural science in one hand, and between humanities and philosophy in the other hand. This will come to the conclusion that philosophy is not a part of humanities or, in the case it was, it will be a part of humanities the same way as mathematics or physics are. We will ask for the inclusion of natural science contents into a new way of doing philosophy, which make it possible to deal with the landscape given by natural science. In the end, we will make some reflections on the new curricula at university.

Keywords: science, culture, humanities, philosophy.

### **1. La cultura**

Si hem d'abordar el tema de la interculturalitat, haurem de recordar el que s'entén per «cultura» i demanar ajut a les antropòlogues i antropòlegs socials, experts en l'assumpte. Així podem entendre (Harris, 1987: 123) que

La cultura fa referència al cos de tradicions socialment assolides que apareixen [...] especialment entre els primats. Quan els antropòlegs parlen d'una cultura humana, normalment se refereixen a l'estil de vida total, socialment assolit, d'un grup de persones, que inclou els modes pautats i recurrents de pensar, sentir i actuar.

D'on s'infereix que la cultura és quelcom que s'aprén i es transmet en societat i que comprén la totalitat de l'esfera d'allò humà en la seva esfera no merament biològica; de manera (Harris, 1987: 123) que

La cultura [...] en son sentit etnogràfic ample, és aqueix tot complexe que comprén coneixements, creences, art, moral, dret, costums, i qualsevol altres capacitats i hàbits adquirits per l'ésser humà en tant que membre de la societat.

La cultura, com a producte social, sembla configurar-se com un tot més enllà de la biologia,<sup>1</sup> que inclou tota la producció humana en termes d'idees o coses materials segons l'equació: [humà = biologia + cultura] d'on [cultura=humà-biologia].

Ara bé, si la cultura és apresada socialment i cada societat és diferent i particular, aleshores, per força, la cultura no és universal sinó relativa al seu context en el temps i l'espai. Aquesta idea no sembla incompatible amb la existència d'universals culturals ja que aquests són més aviat patrons de comparació intercultural que no pas continguts compartits per cada societat des que l'ésser humà habita el planeta. Si és així doncs, que la cultura inclou com hem dit abans el coneixement i el pensament humans i si aquesta és relativa, aleshores tenim una difícil disjunció que tractarem al següent punt, la d'on ubicar les ciències, naturals o socials, en aquest esquema antropològic.

## 2. Pertany la ciència a la cultura?

Com en tota disjunció, hi ha dues opcions i, en aquest cas, dues respostes a l'assumpte de la ubicació de la ciència al si d'allò humà:

### a) *La ciència no pertany a la cultura.*

Aquesta posició seria conseqüent amb la pretensió inscrita al realisme ingenu segons la qual la ciència no tindria subjecte. La construcció científica es caracteritzaria per ajustar-se plenament a l'objecte sense ingerències del factor humà i, per tant, independentment del

---

<sup>1</sup> Si bé està de moda entre la biologia evolucionista actual entendre la cultura com un producte emergent de les unitats de selecció superiors en un panbiologisme que inclouria fins i tot les matemàtiques. Les obres d'Antonio Damasio (2000 i 2006) en són un bon exemple, i les de Roger Penrose (1991: 107-194 i 1994: 65-132) una bona antítesi.

subjecte que la construeix a base de models, hipòtesis, teories o lleis. Malauradament per a qui així pense açò planteja almenys un parell de dificultats: a,1) El progrés científic associat al concepte d'anomalia fica de manifest que la ciència està en contínua revisió coherentment amb el tarannà crític de la pròpia racionalitat; açò impedeix la tematització de la ciència com a purament objectiva, ja que allò que s'ajusta perfectament a l'objecte, no pot mostrar-se erràtic en la descripció del mateix, mentre que la ciència funciona a base d'errors i correccions (Popper, 1980) o de forma anàrquica (Feyerabend, 1981). a,2) La ciència és un saber racional, ara bé, tot saber és la relació necessària entre un subjecte agent i un objecte de coneixement, sense subjecte cognoscent no se pot produir cap judici sobre cap realitat i, per tant, no pot haver ciència sense subjecte<sup>2</sup> com no siga amb l'absurda idea de que la ciència no és algun tipus de coneixement. Aquests dos arguments contra la possibilitat de la ciència com quelcom alié a la cultura en la mesura en que aquella no precisa de cap subjecte –ni per tant de cap subjecte humà si és que hi ha d'altres– i també en la mesura en que la ciència no proporciona objectivitat total, ens remetent a la segona alternativa de la nostra disjunció:

b) *La ciència és cultura.*

Efectivament, si la ciència és coneixement racional i el coneixement és un producte cultural, la ciència és cultura en el mateix nivell que l'art o la religió. Ara bé, aquesta segona opció ens situa front altre problema no menys important: Com se conjuga el relativisme cultural amb la prentensió d'universalitat de la ciència en tant que coneixement racional i com se fa casar el tarannà aprés de la cultura amb la crítica, que defineix la raó, amb la tradició o allò imposat? On rau l'autonomia<sup>3</sup> de la raó si aquesta és un producte de la societat heretada i difosa?

Si la ciència és coneixement, aleshores la ciència és cultura; i si la ciència és cultura aleshores se prohibeix la inclusió del relativisme com a tret definitori de la cultura. Efectivament la ciència és un dels trets fonamentals de la cultura, però això no casa amb la pretensió de l'antropologia de que la cultura siga relativa i no més que una construcció social. Per què no? Per què la ciència no es pot tematitzar com quelcom relatiu o com altra tradició socialment transmesa com ara la religió o els refranys? Perquè la ciència és racional en els

---

2 Si bé la idea de "ciència sense subjecte" és més que res un ideal regulatiu que pretén que els prejudicis o interessos de les científiques i dels científics romanguen aliens a la investigació. La necessarietat de les estructures lògiques del subjecte, en un sentit més o menys kantian, per a emetre enunciats científics sobre el món, és difícilment qüestionable.

3 L'autonomia, junt amb el tarannà lògic i laic, i els trets ja introduïts de crítica i universalitat, defineixen la raó tal i com l'entendrem aquí. La raó serà el saber universalitzable, laic, autònom, lògic i crític fins i tot amb si mateix.

termes adés exposats, i això exclou aquella tematització. Per defensar tal afirmació exposaré els problemes que se'n deriven de les versions fortes del relativisme o de la ciència com a constructe social i no gens més que això, ambdues postures defensades per Feyerabend (1981 i 1989: 143-149).

α) La crítica més manida envers el relativisme fort rau en llur inconsistència. Si hom pretén que tot siga relatiu pretén o que tal asseveració siga relativa o que no ho siga. Si ho és, hi ha coses que no són relatives perquè l'asseveració «tot és relatiu» no se compleix en tots els casos atés que és relativa; si no ho és, de relativa, aleshores ella no és relativa la qual cosa impedeix que tot ho siga. Ergo no tot és relatiu. Curiosament, que el relativisme i l'escepticisme no se sostenen a si mateixa no evita la seva proliferació, com també ocorre amb els sociologismes:

β) Si la ciència és un constructe social i no més que això, com se recorda des de certa sociologia de tarannà postmodern i especialment relacionada amb els estudis culturals i la sociologia de la ciència, aleshores la sociologia també ho és.<sup>4</sup> Si també ho és, l'afirmació que «la ciència és un constructe social», per provenir d'una ciència i, per tant, d'un constructe social, és igual de respectable que les tradicions xamàniques i també que afirmar que «la ciència no és un constructe social»; la qual cosa és evidentment contradictori.

En la línia d'allò esgrimit en β) i en la nota a peu de pàgina 5, crec possible i profitosa una defensa de la racionalitat en general i de la ciència en concret, atés el seu èxit predictiu, la seva capacitat transformadora en forma de tecnologia, la vinculació de la moralitat i la bona pràctica política a la raó i sobre tot per dos raons:

- 1) Perquè la crítica implica la raó si és que es vol reconèixer ella mateixa com a crítica i
- 2) Perquè un camí altre que la raó, implica qualsevol cosa... entre les coses que implica podem trobar «la raó és inqüestionable».

Per descomptat que aquesta racionalitat que ací defense, ni s'esgota en la ciència ni tota pràctica feta per científics i científiques quedaria inclosa en el criteri de racionalitat

---

<sup>4</sup> Aquest tipus d'argument és igualment vàlid per al panbiologisme (Damasio, 2000 i 2006) en la mesura en què se considera la racionalitat com un producte evolutiu i no més que això. De ser així, la biologia com a ciència racional –si és que vol ser racional– també ho és i, si no hi ha més criteri de veritat, totes les afirmacions de la biologia són productes evolutius inclosa l'afirmació que «la racionalitat és un producte evolutiu». Si només fora així, la biologia és tant producte evolutiu com la superstició –que també, naturalment és un producte evolutiu– ergo sense un criteri de racionalitat extraevolutiu, no biològic, no hi ha arguments per a defensar la superioritat de la biologia sobre la superstició. Així que si se vol que la biologia siga superior a la superstició, cal que no tot siga un producte evolutiu i no només que això: la racionalitat que permet la interrogació científica sobre la vida és lògicament diferent de la mera evolució, per tant.

exposat en la nota 4; però podem dir que la ciència és un clar producte de la racionalitat en els termes exposats de coneixement lògic, autònom, universalitzable, laic i, sobre tot crític, i per tant quelcom més que alguna tradició relativa o merament apresada per endoculturació.

### **3. Una filosofia de la cultura: una filosofia del saber**

Si el plantejament anterior és correcte i la ciència és cultura però universalitzable, aleshores cal replantejar la definició de cultura com a quelcom més ample, en termes de coneixement. La cultura és forma de fer les coses i de pensar-les, però també coneixement, en el terme més ordinari de l'expressió tindre cultura en tant en quant se saben moltes coses. Tal i com l'entendrem ací, una filosofia de la cultura és necessàriament i sense excloure altres coses, una filosofia del saber. De manera que per a fer filosofia de la cultura en els termes exposats, cal fer una epistemologia i una filosofia de la ciència.

Açò ens situa front a la vella qüestió sobre les dues cultures (Snow, 1987), però no en els termes que ell plantejava entre la cultura humanística i la científica –no sé si molt ben denominades, per cert– perquè des del meu punt de vista ambdues són la mateixa. Les dues cultures són la que funciona al marge de la racionalitat i per a la que tal volta se puga demanar que siga relativa i socialment transmesa i no més que això; i la cultura com a coneixement racional incloent les malanomenades lletres i les malanomenades ciències.

No hi ha gent de «lletres» i gent de «ciències», en tot cas podríem dir si hi ha gent de ciències humanes i socials o humanitats i gent de ciències naturals i formals... se farien. Però és que no queda gens clar on comencen les unes i on acaben les altres per una sèrie de raons:

a) Perquè el saber racional, per lògic, empra un rerafons lògic i matemàtic comú a totes les àrees i que no pertany a cap àrea determinada.

b) Perquè el món dels humans és el mateix món que estudien les ciències naturals i per això van a haver àrees solapades.

c) Perquè existeixen vincles teòric d'interrelació fins i tot entre les àrees aparentment més allunyades de les ciències naturals i les socials. Començant per la geografia que és física i humana alhora, podem trobar exemples que emparenten a gairebé totes les disciplines; en ficarem un parell. 1) L'astronomia necessita de la història per a saber la data d'aparició al cel de fenòmens singulars com ara l'aparició de cometes o supernoves (Menzel i Passachoff, 1990: 25, 117, 171, 397-404). 2) La botànica realitza els seus inventaris en llatí. 3) L'arqueologia necessita sovint de la química per a datar.

Així les coses, el que no va a ser fàcil va a ser separar les ciències humanes i socials de les naturals –més fàcil seria separar-ne les formals, pseudopedagògicament associades a les naturals, d'ambdues pel tarannà formal d'aquestes i l'empíric d'aquelles. Atés que comparteixen subjecte, podríem centrar-nos en l'objecte i dir que les ciències naturals tenen com a objecte allò que no és humà excloent la base biològica d'aquest, mentre que les socials i humanes tenen com a objecte el món dels humans. No sembla satisfactòria la dicotomia explicació/comprensió en la mesura en que les teories científiques naturals, en estar enunciades, necessiten ser compreses per la comunitat científica o per qualsevol intel·ligència racional i en que les ciències humanes i socials també miren d'explicar en abordar qüestions dels humans.<sup>5</sup>

Dit açò, no sé si atrevir-me a caracteritzar qué són les humanitats en general, perquè no estic molt segur del qué són... si de cas, començaré per apuntar el que no són.

#### **4. La filosofia no és una de les humanitats**

Les humanitats no són el cos general de coneixements sobre les cosetes més abstractes que produïm els humans com ara les arts o la política i que inclou la filosofia. Dit d'una altra manera, la filosofia no és una de les humanitats. No estic segur d'on va arrancar la moda d'incloure-la tot i que tinc alguna idea, però ha calat en diferents registres fins i tot acadèmics i molta gent s'ho ha cregut, però se sosté de molt mala manera tal inclusió. Jo crec que la manca de formació matemàtica de molts pensadors i pensadores així com algun criteri acadèmic més vinculat amb organitzar espais i materials i a casar a algun lloc als qui o bé no casen del tot en cap lloc o bé no tenen massa pretendents, podria explicar que s'accepte de major o menor gana que la filosofia pertanyi a les humanitats; però caldrà que recolze aquesta meua opinió.

La filosofia conté almenys cinc branques principals de sobra conegudes: lògica, metafísica, epistemologia, ètica i estètica. D'elles només dues s'ocupen de qüestions purament humanes. Hom podria objectar que l'antropologia, la sociologia, la filosofia política o del dret i un llarg etc. sí que són branques de la filosofia que s'ocupen de qüestions humanes; però seria fàcil reequilibrar la situació incloent-hi la cosmologia, l'ontologia, la filosofia de la

---

<sup>5</sup> Les ciències formals són independents de les empíriques. Ni pertanyen a les naturals com se pretén en algunes facultats ni són un constructe humà com se pretén des d'alguna sociologia de tarannà postmodern. No són empíriques: hom no pot veure números com qui veu la Lluna; no són un constructe social: no les podem pensar com ens abellesca sinó en base al criteri de no contradicció entre d'altres. Imre Lakatos (1999: 50-57) reclama que les matemàtiques són quasiempíriques, però no ofereix cap alternativa desenvolupada sobre eixa base. L'obra de Penrose (1991 i 1994) es pot considerar una refutació de tal pretensió.

natura, la filosofia de la ciència o la tecnologia i tantes *filosofies de* com se vullga referides a qüestions naturals. També se podria dir que la lògica pot ser considerada una ciència formal independent, però sempre se pot ficar davant una *filosofia de* per a solventar la qüestió. Finalment hi ha qui considera que la filosofia en l'actualitat ha d'estar entesa com una mena de crítica social, orientada cap a termes polítics i antropològics com la diferència, la justícia o el gènere.<sup>6</sup> Aleshores, caldria inventar-se una disciplina racional que permetera l'anàlisi crític de la pròpia racionalitat, que es plantejara a què i en quines condicions podem anomenar «real», quan un coneixement és vàlid i quins tipus hi ha, quan un argument és correcte i per què... Si admitim que això ho fa la filosofia, tenim una feina menys, si no; no sols haurem de fer el mateix que s'ha anat fent fins la data en filosofia, sinó que haurem de renunciar nominalment a una tradició de més de 2000 anys de pensament racional.

I amb tot, hi ha una possibilitat de contemplar la filosofia com a una de les humanitats: la que permet considerar-ne també les matemàtiques.

En la revista del Colegio Oficial de Licenciados en Filosofía y Letras y Ciencias va aparèixer publicada una interessant reflexió (Carrillo, 2000) del degà de la Facultat de Matemàtiques de la Universidad Complutense, José Carrillo, quan deia que les matemàtiques també són humanitats, perquè «tienen una importancia vital para la formación del espíritu y del razonamiento lógico». Quina és, en tot cas l'arrel de l'humanisme? No necessàriament l'interés per allò humà i no pel món on els éssers humans viuen, sinó enderrocar la deïtat del centre de valor per ficar-ne a l'home i a la dona. Ací rau el sentit de l'humanisme i, per afegitó, hauria de ser el nucli vertebrador de les humanitats: ficar a l'ésser humà en el centre de l'interés i de valor, ni el dret, la religió, el cosmos, la ciència, ni el mercat poden substituir aquest nucli. Ara bé, a l'ésser humà l'interessa el món on viu i es projecta en ell, per això les humanitats, si han de ser humanitats, no poden romandre al marge del coneixement científic natural i, per pura necessitat, de la base matemàtica que necessita. Les humanistes i els humanistes deurien de poder contar amb un coneixement de la natura i del pensament abstracte lògic i matemàtic si és que volen comprendre l'ésser humà en el seu món i no marginar una part fonamental de la cultura.

Si la manca de contingut de les ciències naturals en la formació humanística és greu, la manca d'interés filosòfic en aquestos assumptes seria un suïcidi per la filosofia i una greu pèrdua per les ciències naturals i formals.

---

<sup>6</sup> Encara que resulta complicat parlar de qualsevol d'ells sense ontologia o sense fer filosofia del llenguatge, entre altres qüestions de vella filosofia.



## 5. La demanda de filosofia a les ciències naturals

En el IV Congreso Internacional de Filosofía de la SAF, Sefano Poggi va dir que hi havia un gran ventall de possibilitats noves per a la filosofia en la mesura en què les ciències obren nous interrogants exponencialment, però que calia ser pessimista perquè els filòsofs i les filòsofes no estaven a l'altura. Mesos abans, al congrés de 2008 de la Sociedad Asturiana de Filosofía, Siabra Fraile ens advertia des de la informàtica que aquesta no era sinó una versió del que la filosofia havia produït durant segles tot inventariant el contingut de la xarxa en ontologies –sic– jerarquitzades per ordenar els continguts presentats cibernèticament<sup>7</sup> i Gracián Triviño, des de la robòtica, demanava ajut a la filosofia per a analitzar la possibilitat d'intel·ligència artificial. Fa uns mesos, a València, Ramón Lapiedra demanava col·laboració a la filosofia des de la física, per abundar en la defensa de la racionalitat front tipus de sabers acrítics i dogmàtics tot aprofitant el dia mundial de la filosofia.<sup>8</sup>

Qué és el que està passant? Hi ha una demanda de filosofia per a les qüestions de les ciències naturals, referides al mètode i al criteri però també als continguts? La preocupació de la física al segle XX i de la biologia més actual per assumptes filosòfics aixina sembla manifestar-ho. Abunden les publicacions d'alta, baixa i molt baixa divulgació científica sempre amb alguna concessió, més o menys afortunada,<sup>9</sup> a la filosofia. Estarem a l'altura per fer front a la demanda?

---

7 De fet va arribar a dir que ja no feia falta que la filosofia se n'ocupara de l'ontologia com feia temps que ja no havia deixat el testimoni als físics de la preocupació cosmològica –la qual cosa sols és certa a mitges. Açò va provocar certa indignació comprensible; però l'ontologia informàtica se limita quasi per complet a l'elaboració d'estructures de categories i no contempla la possibilitat d'una teoria general sobre la realitat incloent-hi problemes com ara la natura de la modalitat, el temps, la substància, etc. A més, des del meu punt de vista, enlloc de vore aquesta ontologia informàtica com un perill, caldria vore'l com un guany: una volta més la filosofia s'ha manifestat útil per al desenvolupament científic i tecnològic i, a més, obre un nou marc d'investigació filosòfic... crec que són bones notícies.

8 Desgraciadament, excepte l'article d'Eikasia enumerat a la bibliografia, la major part d'aquestes conferències i comunicacions, encara no estan impreses o disponibles virtualment.

9 Vull dir, moltes voltes, les referències a la filosofia és del tot inexacta quan no falsa. Per exemple, l'obra *Atlas del Cielo* que figura en la bibliografia, ens conta que Kant fou un implacable detractor de Newton en la pàgina 22; quan hi ha qui considera la *Crítica de la Raó Pura* com una base metafísica per a fornamentar la física del físic britànic. Altre bon exemple és el capítol tres de *Imposturas Intelectuales* (Sokal i Bricmont 2008: 63-112) on el relativisme i el solipsisme són tematitzats de forma poc adient i obviats sense major explicació; pecat mortal en un llibre que lamenta l'escàs rigor en filosofia de la física i les matemàtiques. Finalment l'obra de Damasio *El Error de Descartes*, és un perfecte exemple de com no agafar-se seriosament Descartes, tal volta perquè no se l'ha comprés. A tal efecte llegir la nota a peu de pàgina número 5.



## 6. Els anaritmètics

Amb tota la prudència del món, voldria fer autocrítica i afirmar que, a l'Estat Espanyol encara que probablement no sols en l'Estat Espanyol, la filosofia no està generalment preparada per fer front a les necessitats epistemològiques i acadèmiques que la filosofia deu amb certa urgència escometre perquè les filòsofes i els filòsofs o no estan degudament preparats o no tenen suficient interès... si bé a mi me sembla que sovint se tracta de la primera part de la disjunció.

Quina mancança acadèmica pateixen les professionals i els professionals<sup>10</sup> de la filosofia? Que no saben matemàtiques. Ja Stephen Hawking (1988: 223) acusava a la filosofia de la ciència de mirar d'abordar la comprensió de l'univers sense una suficient base matemàtica i, si hem de dir la veritat, no sembla fàcil que puguem filosofar sobre el riquíssim i controvertit, sempre canviant, món que la ciència natural ens fica al capdavant sense entendre els rudiments més elementals dels models matemàtics que sustenten llur estudi. Les filòsofes i els filòsofs no sabem prou matemàtiques i això explicaria l'acusada orientació ètico-política, literària i historicista que prenen la majoria de ponències que se presenten a molts dels congressos de la nostra especialitat.<sup>11</sup>

Açò és una pena, perquè hi ha un bon grapat d'assumpes de nou o innovat encuny que necessiten d'anàlisi filosòfic i, dins d'ell, alguns temes que podem tractar de forma errònia per la mancança adés apuntada.

## 7. Cap al futur

La necessitat de la unitat de la racionalitat i la necessitat de la interdisciplinarietat front l'atomisme de la ultraespecialització, la defensa de la racionalitat front el dogmatisme, la defensa dels límits de la racionalitat contra el realisme ingenu i acrític de la ciència quasisacerdotal, la prevenció d'ambdues formes de fanatisme i de tantes altres, són ara noves, ara renovades temàtiques que necessiten a crits que la filosofia<sup>12</sup> participe en el debat aportant l'enorme rerafons metafísic, lògic i en suma crític de que disposa. Però no serà possible abordar totes aquestes qüestions, d'enorme interès en la societat actual, sense comprendre com

---

10 Curiosament, per provenir des de les ciències naturals o les matemàtiques, hi ha amateurs que disposen d'una més que suficient base aritmètica i geomètrica, però molts d'ells i moltes d'elles solen reduir la filosofia a una mena de reconstrucció metafísica materialista del que les ciències naturals diuen.

11 Si repassem, per exemple, les ponències del 18é Congrés Valencià de Filosofia, observarem l'acusat encuny antropològic que hi conté: [http://www.uv.es/sfpv/congressos\\_textos/congres18.html](http://www.uv.es/sfpv/congressos_textos/congres18.html).

12 Sense oblidar projectes que sonen molt bé com ara l'assessoria filosòfica o l'assessoria ètica a les empreses.

se construeix la ciència natural, sinó fins i tot descuidant els continguts eminentment filosòfics d'ontologia, lògica, teoria del coneixement o filosofia de la natura.

El nou espai educatiu superior europeu ha situat un panorama que, siga bo o roïn, hem de ser capaços d'aprofitar-lo per a mantenir la filosofia com una àrea de coneixement no sols irrenunciable per la pròpia estructura de la raó i per la exigència acadèmica de cada ontologia regional, sinó també per qüestions emergents del nostre present com les adés exposades.

## 8. Els nous plans d'estudi

Aquest espai educatiu superior europeu consolida la presència de les matemàtiques en els títols de grau de les àrees de les ciències naturals on encara no hi havia una implantació com en els casos de Podologia o Dietètica, de manera que sols els graus d'Infermeria i, en alguns llocs, de Fisioteràpia se'n fugen a aquesta consolidació.

Pel seu costat, la filosofia compta amb una desigual presència entre el currículum de cada grau; així algunes àrees centrals de les ciències empíriques en general només s'hi introdueix la filosofia mitjançant la història de la ciència, hi ha facultats de medicina que incorporen història del pensament als graus d'Infermeria.

Amb aquest marc, el nou grau de filosofia malgrat la intenció encaselladora obertament reconeguda de confinar-la a les humanitats com qui grapa un parell de documents per què no es desparramen, ha suportat molt dignament l'escomesa.<sup>13</sup> En general els plans d'estudis de la nova titulació de filosofia, respecten els continguts centrals de la filosofia tot incorporant o potenciant la presa de contacte amb el món on vivim mitjançant les històries de la ciència o panoràmiques generals de la ciència contemporània. Polítics i psicopedagogs sembla que no han tingut èxit a l'hora d'arrossegar l'ensenyament superior al gir antropològic i polític a que han forçat la filosofia a l'ensenyament secundari.<sup>14</sup>

Pel que fa a la titulació d'humanitats, pareix que llur planificació ha abundat en vells errors. Els continguts d'història se solapen, els de filosofia s'orienten encara més a qüestions humanes i no més que humanes, a més s'insisteix en fer filosofies d'assumpes molt concrets sense tocar ni tangencialment les àrees generals en què s'inscriuen els dits assumptes. Per fi, l'únic contacte que se té amb el món i les ciències naturals, prové de les assignatures d'informàtica, si bé adaptada, i les de geografia física. No compartesc la idea de què un

<sup>13</sup> Consultar el link virtual al llibre blanc de la reforma de la filosofia en el marc de l'EEES de la bibliografia.

<sup>14</sup> Tot i que, per part del professorat de secundària, existeix una intenció generalitzada de mantenir en el currículum els continguts fonamentals de la filosofia tot i el nòm de les assignatures.

humanista o una humanista pugui assolir un grau sense tindre cap noció universitària del món on viu, del medi físic que el sustenta, de la ciència natural i formal més enllà de la filosofia de la ciència i la teoria de l'argumentació. Pot alguna o algú convertir-se en tècnica o tècnic cultural ignorant la pràctica totalitat de la producció científica i tecnològica? Si tinc raó quan he dit que la ciència és cultura, aleshores aquesta pregunta ens hauria d'invitar a la reflexió.

Finalment, els estudis referits al gènere, a l'aplicació de la raó pràctica, a la teoria estètica i quantes més qüestions de les àrees humanes i socials millor, són un patrimoni filosòfic i humanístic que mai pot deixar d'interessar en l'entorn acadèmic contemporani; jo m'atreiria a opinar, però, que no s'haurien de dur a terme a costa d'erradicar la seva base filosòfica, ontològica si se vol, que d'alguna manera les fa raonablement possibles. És un poc allò de primer l'ésser, després el deure ser.

## 9. Conclusions

Un adient tractament de la cultura no pot deixar la ciència natural de banda tot i que l'exigència d'universalitat de les ciències en concret i de la raó en general, force a redefinir el tret de particularitat i relativitat d'allò cultural. La filosofia a l'actualitat conté un enorme potencial de reflexió demandat per les ciències naturals i sense menysprear ni l'actualitat ni la conveniència cap de les seves àrees d'estudi tradicional. Aquest potencial no pot quedar confinat a les ciències socials i les humanitats per diferents problemes de lògica interna de cadascuna de les disciplines ací contemplades. Tampoc queda gens clar què s'entén per humanitats, què per ciències socials i sí que se veu la interrelació d'ambdues amb les ciències naturals. Aquesta interrelació junt a altres temes actuals, són reptes importants que deuen ser acceptats per la filosofia, malgrat les mancances d'aquesta en termes de formació aritmètica. Aquesta mancança està tractada de forma desigual al panorama universitari espanyol.

## Bibliografia

- CAMPUZANO, A. (2000): «Las Matemáticas También Son Humanidades. Entrevista a José Carrillo», *Boletín del Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados en Filosofía*, 117, pp. 34-36.
- DAMASIO, A. (2000): «Creación Cerebral de la Mente», *Investigación y Ciencia*, Enero de 2000.
- (2006): *El Error de Descartes*, Barcelona. Crítica.

- FEYERABEND, P. (1981): *Tratado Contra el Método*, Madrid, Tecnos.
- (1989): *Los Límites de la Experiencia*, Barcelona, Paidós.
- GÓMEZ PIN, V. (1998): *La Tentación Pitagórica*, Madrid, Síntesis.
- HARRIS, M. (1987): *Antropología Cultural*. Madrid, Alianza Editorial.
- HAWKING, S. (1992): *Historia del Tiempo*, Barcelona, Planeta-De Agostini.
- LAKATOS, I. (1999): *Escritos Filosóficos, 2 Matemáticas, Ciencia y Epistemología*. Madrid, Alianza Editorial.
- MARDONES, J.M. (1991): *Filosofía de las Ciencias Humanas y Sociales*, Barcelona, Anthropos.
- MENZEL Y PASSACHOFF (1990): *Guía de Campo de las Estrellas y los Planetas*, Barcelona, Omega.
- PENROSE, R. (1991): *La Nueva Mente del Emperador*, Barcelona, Grijalbo-Mondadori.
- (1994): *Las Sombras de la Mente*, Barcelona, Crítica.
- POPPER, K. (1980): *La Lógica de la Investigación Científica*, Madrid, Tecnos.
- RIGUTI, A. ET AL (2008): *Atlas del Cielo*. Madrid, Susaeta.
- SNOW, C. P. (1987): *Las Dos Culturas*, Madrid, Alianza Editorial.
- SOKAL, A. Y BRICMONT, J. (2008): *Imposturas Intelectuales*, Barcelona, Paidós.
- [http://www.aneca.es/media/150268/libroblanco\\_filosofia\\_def.pdf](http://www.aneca.es/media/150268/libroblanco_filosofia_def.pdf)
- <http://www.revistadefilosofia.com/24-34.pdf>

Recibido el 30 de abril de 2010.  
Aceptado el 20 de julio de 2010.